

IRYNA SEREDA

Mykolaiv

THE PROBLEM OF SUBJECT IN THEORY OF PEDAGOGICS AND WORLD PRACTICE

The article presents a systematic analysis of the category of a subject. The basic concepts and principles of subjectivity from positions of psychology and pedagogics are determined. The model of a subject-oriented training of future teachers in terms of graduate school is also suggested in the article.

Key words: subject, subjectivity, subjective activity, subject-oriented approach, subject-oriented pedagogical training.

И. В. СЕРЕДА

г. Николаев

ПРОБЛЕМА СУБЪЕКТА В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕОРИИ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКЕ

В статье осуществлен системный анализ категории субъекта. Определены основные понятия и положения теории субъектности с позиций психолого-педагогической науки. Предложена модель субъектно ориентированной подготовки будущего преподавателя в условиях магистратуры.

Ключевые слова: субъект, субъектность, субъектная активность, субъектно ориентированный подход, субъектно ориентированная педагогическая подготовка.

Стаття надійшла до редколегії 12.03.14

УДК 37.016:78

В. І. СКРИПНИЧЕНКО

м. Київ

ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ІНСТИТУТІВ МИСТЕЦТВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ДО ПРОДУКТИВНОЇ РОБОТИ ЗІ ШКОЛЯРАМИ

У статті розкриваються особливості технологізації процесу підготовки студентів інститутів мистецтв педагогічних університетів до продуктивної діяльності зі школярами. Визначенні основні принципи цієї підготовки, розкрито основне значення засобів мультимедіа для здійснення цього виду діяльності. У статті домінує такий підхід до збереження національних традицій народу, який забезпечує виховання підростаючого покоління на кращих зразках музичного мистецтва.

Ключові слова: технологізація освітнього процесу, майбутні вчителі музики, музично-виконавська підготовка, засоби мультимедіа, мистецько-педагогічні форми роботи.

Постановка проблеми. В умовах гуманізації освітнього процесу зростає значення заходів, спрямованих на удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музики. Сутність цих вимог визначена в програмних документах: Державній доктрині національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності та зумовлена ствердженням гуманістичної ідеї загальнолюдських цінностей та моральних ідеалів, національно-зорієнтованого світогляду студентської молоді – майбутніх учителів музики.

Запровадження в життя основних важливих пріоритетів значною мірою забезпечує технологічний підхід, який відкриває нові мо-

жливості для концептуального та проектувального розгляду різних аспектів освітнянської дійсності. Технологічний підхід дозволяє з більшою достовірністю проектувати та управляти педагогічними процесами; аналізувати та систематизувати на науковій основі наявний практичний досвід і його використання; комплексно вирішувати освітні та соціально-виховні проблеми; забезпечувати сприятливі умови для розвитку особистості; оптимально використовувати найбільш ефективні технології для вирішення педагогічних проблем.

Поняття «технологія» означає систему запропонованих наукою засобів, способів і алгоритмів, застосування яких забезпечує ефективно вирішення поставленої освітнянської проблеми. А. Макаренко вважав, що справжній розвиток педагогічної науки пов'язаний із

здатністю «проекувати особистість», тобто чітко передбачити ті її можливості, які зможуть забезпечувати ефективність навчання [4, с. 101]. З цієї позиції особливо важливою технологізація процесу навчання є для музично-педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У науково-методичних дослідженнях висвітлюються різні аспекти підготовки вчителя музики до практичної діяльності: культурологічний (І. Зязюн, О. Рудницька, О. Шевнюк, О. Щолокова); аксіологічний (О. Олексюк, Г. Падалка, В. Петрушин); акмеологічний (Н. Кузьміна, Н. Гузій, А. Козир, В. Іщенко); дидактичний (Л. Арчажникова, О. Ростовський, В. Шульгіна) та ін. Останніми роками виконано цілий ряд досліджень, котрі розглядають педагогічні основи формування окремих професійно важливих якостей майбутнього вчителя музики, розкривають специфіку підготовки до продуктивної діяльності (Е. Абдулін, А. Болгарський, В. Дряпіка, І. Коваленко, Л. Куненко, Г. Падалка, О. Пехота, Л. Рапацька, О. Рудницька, О. Щолокова та ін.).

Постановка завдання. Мета статті полягає у розкритті особливостей технологізації процесу підготовки студентів інститутів мистецтв педагогічних університетів до продуктивної діяльності зі школярами. Адже успіх цього виду роботи полягає у дотриманні строго обґрунтованої системи педагогічних засобів, форм, методів, їх етапність, націленість на вирішення кожного конкретного освітнього завдання.

Виклад основного матеріалу. Багатокомпонентна діяльність учителя, яка обумовлена розвитком його професійно-педагогічних та особистісних якостей, пов'язана багатовимірними стосунками, характером взаємодії з учнями. Як слушно зауважує В. Сухомлинський, об'єктом педагогічної праці є найтонші сфери духовного життя вихованців в яких формується – розум, почуття, воля, переконання, самосвідомість. Відповідно впливати на ці сфери можна так само – розумом, почуттям, волею, переконанням, самосвідомістю. Найважливіші інструменти педагогічного впливу – слово вчителя, створення обставин, в яких найяскравіше виражаються почуття – весь емоційний діапазон людських відносин. За висловом вченого, «вихованець – дзеркало

вихователя. Мистецтво й майстерність виховання полягають у тому, щоб уміти бачити себе в образі вихованця, в тій істоті, що мислить, відчуває, переживає, істоті, яку ми *творимо* з маленької дитини» [7, с. 215]. Ці зв'язки та їх ієрархії утворюють, на нашу думку, інтегральні характеристики діяльності вчителя, детермінують його професійний розвиток, що за сутністю є об'єктом розвитку.

У процесі становлення майбутнього вчителя музики важливу роль відіграє його підготовка до продуктивної роботи з дітьми. Ця робота мобілізує студентів на постійне прагнення вивчення нових, цікавих для школярів музичних творів, розвиває активність, ініціативу в осмисленні власних творчих можливостей, уміння аналізувати великий арсенал вокально-хорових творів та черпати в них необхідне для себе. Доцільно зазначити, що у процесі роботи з учнями важливим є такий підхід до забезпечення національних традицій народу, який забезпечує виховання підростаючого покоління на кращих зразках музичного мистецтва. У зв'язку з цим відомий угорський педагог, композитор та музикознавець З. Кодай зазначив: «...Культуру не можна отримати у спадок... культура – це як навчання: навчитися та підтримувати себе на досягнутому рівні – важко, загубити – легко» [2, с. 81].

Доцільно зазначити, що необхідною умовою, у підготовці майбутнього вчителя музики з огляду на визначений нами технологічний підхід, є вміння відповідально ставитись до добору музичного репертуару, вміння майстерно визначати виконавські можливості школярів та постійно шукати шляхи подолання недоліків у виконанні. У процесі творчої роботи зі школярами доцільно всебічно використовувати кращі зразки національної та освітньої художньо-музичної культури, котрі покликані духовно збагачувати школярів, так і студентську молодь мистецько-педагогічного напрямку освіти.

Ефективна підготовка високо-професійно підготовленого фахівця неможлива без його акмеологічного спрямування. Розглядаючи «акме» як розквіт, вершину, вищий ступінь розвитку доцільно зазначити, що це поняття означає «соматичний, фізіологічний, психічний і соціальний стан особистості, який характеризується зрілістю її розвитку, досягнен-

ням найвищих і найкращих показників у її діяльності, творчості» [3, с. 137].

Акмеологічний підхід дослідження розробив Б. Ананьєв як стратегію комплексного підходу до вивчення людини як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності, індивідуальності. Згідно розробленим принципам індивідуальний розвиток людини виражений у трьох аспектах: онтопсихологічної еволюції психофізіологічних функцій, у якому людина розглядається як індивід; діяльнісного становлення людини та історія її розвитку як суб'єкта продуктивної діяльності; розкриття своєрідності життєвого шляху людини, її характеристики як особистості. Результатом об'єднання всіх властивостей індивіда, особистості та суб'єкта діяльності є психологічна неповторність людини, її індивідуальність.

Акмеологія успішно вирішує освітні технологічні завдання навчання та формуючого впливу на особистість студента, сприяє формуванню ціннісного ставлення до самовдосконалення й розвиває досвід саморозвитку, що дозволяє досягати проектувального рівня акмеологічного розвитку як результату освітнього процесу. У зв'язку з цим, завданнями освітнього процесу на сучасному етапі виступають: формування акмеологічного саморозвитку, творчої активності, самостійності та успішності. Базою цих досліджень стали праці таких дослідників, як Б. Ананьєв, О. Бодальов, А. Деркач, В. Зазикін, Н. Кузьміна, А. Маркова, Н. Сінягіна та ін.

Технологізація освітніх процесів та їх гуманізація повинні перебувати у постійній взаємодії. Широта проблеми, її значимість ставить перед педагогічною наукою завдання розробити такі моделі й технології, котрі дозволили б педагогічній практиці розв'язати проблему гуманізації – опанувати нові норми й способи педагогічної діяльності, взагалі, та ефективного керівництва навчальними колективами, зокрема.

Визнано, що системоутворюючим фактором акмеологічної системи є особистість. Цей принциповий науковий підхід розроблений С. Рубінштейном, який центром організації буття визначив суб'єкта, розкривши його здатність до саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації, до досягнення найвищого оптимального рівня розвитку [6, с. 657]. У зв'яз-

ку з цим, акмеологічна спрямованість навчання полягає у зміні ціннісних орієнтацій особистості, формуванні установок на творче засвоєння нових знань, продуктивне їх впровадження і використання.

Пріоритетними завданнями акмеології, на думку А. Деркача, виступають: здійснення комплексного дослідження цілісності суб'єкта, у процесі розкриття особливостей його шляху до вершини Акме; визначення індивідуальних, особистісних та суб'єктно-діяльнісних характеристик у їх єдності та взаємозв'язку; виявлення закономірностей та технологій розвитку професіоналізму; визначення оптимальних умов для ефективного професійного зростання [1, с. 43]. З цієї позиції акмеологічне спрямування діяльності вчителя музики – це, перш за все, цілісний, безперервний процес вивчення та аналізу, розвитку формування й корекції його фахового становлення як професіонала-майстра. У процесі професійної підготовки майбутнього фахівця акмеологічна спрямованість створює той каркас, навколо якого komponуються основні якості особистості майбутнього вчителя музики.

Основними ознаками гуманістично-особистісної орієнтації застосованої до педагогічних технологій є: домінантність у навчальних закладах цілей особистісного, інтелектуального, діяльнісного та професійного розвитку; акцентування на мотивацію його досягнень та успіхів, спрямованість на підтримку індивідуального розвитку; акцент на самопроектування та самоуправління; партнерська взаємодія учасників навчального процесу; діалог як форма та засіб обміну інформацією, особистісними оцінками та цінностями; надання учням свободи вибору та особистої відповідальності за прийняті рішення; емоційне переживання освітніх ситуацій та явищ.

У процесі технологізації освіти засоби мультимедіа розглядаються як унікальне явище сучасності, що передбачає створення відповідних умов для застосування у навчанні та визначення певного потенціалу в пізнавальній діяльності студентів. До того ж це передбачає свободу вибору майбутніми фахівцями форм та методів навчання, а також засобів мультимедіа, створення умов для розвитку природних здібностей студентів, активізація їх творчого потенціалу.

Висновки та перспективи дослідження.

У висновках доцільно зазначити, що технологізація підготовки студентів інститутів мистецтв до продуктивної діяльності зі школярами є вкрай важливою на сучасному етапі розвитку педагогічної науки. Успіх цього виду роботи полягає у дотриманні строго обґрунтованої системи педагогічних засобів, форм, методів, націлених на вирішення кожного конкретного освітнього завдання. Адже технологізація навчального процесу певним чином спрямована на досягнення високого рівня діяльності, що виникає на основі індивідуальної майстерності. Тому такий підхід є раціональним і доцільним.

Список використаних джерел

1. Деркач А. А. Акмеология: Пути достижения вершин профессионализма / А. А. Деркач, Н. В. Кузьмина. — М. : Луч, 1993. С. 5—43.

V. I. SKRIPNICHENKO

Київ

TECHNOLOGIZING PROCESS OF PREPARATION OF STUDENTS OF PEDAGOGICAL UNIVERSITIES ARTS INSTITUTIONS FOR PRODUCTIVE ACTIVITIES WITH STUDENTS

The article describes the features of the process of preparing students technologizing Art Institute of Pedagogical Universities for productive activities with students. The main principles of this training, the basic value multimedia to carry out this activity are denoted. During technologizing educational multimedia treated as a unique phenomenon of our time, which involves the creation of appropriate conditions for use in training and identifying specific potential in the learning of students. In addition, it includes the freedom to form future professionals and teaching methods, as well as multimedia, creating conditions for the development of natural abilities of students to activate their creativity. The success of this type of work is strictly subject-based system of pedagogical tools, forms, methods aimed at addressing each of the specific educational objectives. Determining the characteristics of artistic and educational technologies, the basic value multimedia performance training for music teachers. This article is dominated by an approach to preserving national traditions of the people who provide education of the younger generation on the best samples of music.

Keywords: technologization educational process, future music teachers, music and performing training, multimedia, artistic and pedagogical forms of work.

В. И. СКРИПНИЧЕНКО

г. Киев

ТЕХНОЛОГИЗАЦИЯ ПРОЦЕССА ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ИНСТИТУТОВ ИСКУССТВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УНИВЕРСИТЕТОВ К ПРОДУКТИВНОЙ РАБОТЕ С ШКОЛЬНИКАМИ

Статья раскрывает особенности технологизации процесса подготовки студентов институтов искусств педагогических университетов к продуктивной работе с школьниками. Обозначены основные принципы этой подготовки, раскрыто значение способов мультимедиа для осуществления этого вида деятельности. В статье доминирует такой подход к сбережению национальных традиций народа, который обеспечивает воспитание подрастающего поколения на лучших образцах музыкального искусства.

Ключевые слова: технологизация образовательного процесса, будущие учителя музыки, музыкально-исполнительская подготовка, способы мультимедиа, художественно-педагогические формы работы.

Стаття надійшла до редколегії 19.03.14